

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про захист персональних даних

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 34, ст. 481)

{Із змінами, внесеними згідно із Законами

№ 4452-VI від 23.02.2012, ВВР, 2012, № 50, ст.564

№ 5491-VI від 20.11.2012, ВВР, 2013, № 51, ст.715

№ 245-VII від 16.05.2013, ВВР, 2014, № 12, ст.178

№ 383-VII від 03.07.2013, ВВР, 2014, № 14, ст.252

№ 1170-VII від 27.03.2014, ВВР, 2014, № 22, ст.816

№ 1262-VII від 13.05.2014, ВВР, 2014, № 27, ст.914

№ 316-VIII від 09.04.2015, ВВР, 2015, № 26, ст.218

№ 675-VIII від 03.09.2015, ВВР, 2015, № 45, ст.410

№ 1774-VIII від 06.12.2016, ВВР, 2017, № 2, ст.25

№ 2168-VIII від 19.10.2017, ВВР, 2018, № 5, ст.31

№ 324-IX від 03.12.2019, ВВР, 2020, № 11, ст.63

№ 524-IX від 04.03.2020, ВВР, 2020, № 38, ст.279

№ 1089-IX від 16.12.2020

№ 1357-IX від 30.03.2021, ВВР, 2021, № 29, ст.234

№ 1667-IX від 15.07.2021

№ 1723-IX від 08.09.2021, ВВР, 2021, № 50, ст.395

№ 1907-IX від 18.11.2021

№ 1914-IX від 30.11.2021

№ 1962-IX від 15.12.2021

№ 1971-IX від 16.12.2021

№ 2075-IX від 17.02.2022

№ 2347-IX від 01.07.2022

№ 2438-IX від 19.07.2022 - щодо набрання чинності див. пункт 2

№ 2494-IX від 29.07.2022}

{У тексті Закону слова "володілець бази персональних даних" і "розпорядник бази персональних даних" у всіх відмінках і числах замінено відповідно словами "володілець персональних даних" і "розпорядник персональних даних" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

Стаття 1. Сфера дії Закону

Цей Закон регулює правові відносини, пов'язані із захистом і обробкою персональних даних, і спрямований на захист основоположних прав і свобод людини і громадянина, зокрема права на невтручання в особисте життя, у зв'язку з обробкою персональних даних.

Цей Закон поширюється на діяльність з обробки персональних даних, яка здійснюється повністю або частково із застосуванням автоматизованих засобів, а також на обробку персональних даних, що містяться у картотеці чи призначені до внесення до картотеки, із застосуванням неавтоматизованих засобів.

{Частина третю статті 1 виключено на підставі Закону № 383-VII від 03.07.2013}

{Частина четверту статті 1 виключено на підставі Закону № 383-VII від 03.07.2013}

{Стаття 1 в редакції Закону № 5491-VI від 20.11.2012}

Стаття 2. Визначення термінів

У цьому Законі нижченаведені терміни вживаються в такому значенні:

база персональних даних - іменована сукупність упорядкованих персональних даних в електронній формі та/або у формі картотек персональних даних;

володілець персональних даних - фізична або юридична особа, яка визначає мету обробки персональних даних, встановлює склад цих даних та процедури їх обробки, якщо інше не визначено законом;

{Абзац третій статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012; в редакції Закону № 383-VII від 03.07.2013}

згода суб'єкта персональних даних - добровільне волевиявлення фізичної особи (за умови її поінформованості) щодо надання дозволу на обробку її персональних даних відповідно до сформульованої мети їх обробки, висловлене у письмовій формі або у формі, що дає змогу зробити висновок про надання згоди. У сфері електронної комерції згода суб'єкта персональних даних може бути надана під час реєстрації в інформаційно-комунікаційній системі суб'єкта електронної комерції шляхом проставлення відмітки про надання дозволу на обробку своїх персональних даних відповідно до сформульованої мети їх обробки, за умови, що така система не створює можливостей для обробки персональних даних до моменту проставлення відмітки;

{Абзац четвертий статті 2 в редакції Закону № 1262-VII від 13.05.2014; із змінами, внесеними згідно із Законами № 675-VIII від 03.09.2015, № 1089-IX від 16.12.2020}

{Абзац п'ятий статті 2 виключено на підставі Закону № 383-VII від 03.07.2013}

знеособлення персональних даних - вилучення відомостей, які дають змогу прямо чи опосередковано ідентифікувати особу;

{Абзац шостий статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

картотека - будь-які структуровані персональні дані, доступні за визначеними критеріями, незалежно від того, чи такі дані централізовані, децентралізовані або розділені за функціональними чи географічними принципами;

{Статтю 2 доповнено терміном згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

обробка персональних даних - будь-яка дія або сукупність дій, таких як збирання, реєстрація, накопичення, зберігання, адаптування, зміна, поновлення, використання і поширення (розповсюдження, реалізація, передача), знеособлення, знищення персональних даних, у тому числі з використанням інформаційних (автоматизованих) систем;

{Абзац статті 2 в редакції Закону № 5491-VI від 20.11.2012}

одержувач - фізична чи юридична особа, якій надаються персональні дані, у тому числі третя особа;

{Статтю 2 доповнено терміном згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

персональні дані - відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована;

розпорядник персональних даних - фізична чи юридична особа, якій володільцем персональних даних або законом надано право обробляти ці дані від імені володільця;

{Абзац одинадцятий статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

суб'єкт персональних даних - фізична особа, персональні дані якої обробляються;

{Абзац дванадцятий статті 2 в редакції Закону № 383-VII від 03.07.2013}

третя особа - будь-яка особа, за винятком суб'єкта персональних даних, володільця чи розпорядника персональних даних та Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, якій володільцем чи розпорядником персональних даних здійснюється передача персональних даних.

{Абзац тринадцятий статті 2 в редакції Закону № 383-VII від 03.07.2013}

Стаття 3. Законодавство про захист персональних даних

Законодавство про захист персональних даних складають [Конституція України](#), цей Закон, інші закони та підзаконні нормативно-правові акти, міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Стаття 4. Суб'єкти відносин, пов'язаних із персональними даними

1. Суб'єктами відносин, пов'язаних із персональними даними, є:

суб'єкт персональних даних;

володілець персональних даних;

розпорядник персональних даних;

третя особа;

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі - Уповноважений).

{Абзац шостий частини першої статті 4 в редакції Закону № 383-VII від 03.07.2013}

{Абзац сьомий частини першої статті 4 виключено на підставі Закону № 5491-VI від 20.11.2012}

2. Володільцем чи розпорядником персональних даних можуть бути підприємства, установи і організації усіх форм власності, органи державної влади чи органи місцевого самоврядування, фізичні особи - підприємці, які обробляють персональні дані відповідно до закону.

3. Розпорядником персональних даних, володільцем яких є орган державної влади чи орган місцевого самоврядування, крім цих органів, може бути лише підприємство державної або комунальної форми власності.

{Частина третя статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012; в редакції Закону № 1907-IX від 18.11.2021}

4. Володілець персональних даних може доручити обробку персональних даних розпоряднику персональних даних відповідно до договору, укладеного в письмовій формі.

{Статтю 4 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

5. Розпорядник персональних даних може обробляти персональні дані лише з метою і в обсязі, визначених у договорі.

{Статтю 4 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

Стаття 5. Об'єкти захисту

1. Об'єктами захисту є персональні дані.

2. Персональні дані можуть бути віднесені до конфіденційної інформації про особу законом або відповідною особою. Не є конфіденційною інформацією персональні дані, що стосуються здійснення особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, посадових або службових повноважень.

{Частина друга статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 524-IX від 04.03.2020}

3. Персональні дані, зазначені у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, оформленій за формою, визначеною відповідно до [Закону України "Про запобігання корупції"](#), не належать до інформації з обмеженим доступом, крім відомостей, визначених Законом України "Про запобігання корупції".

{Абзац перший частини третьої статті 5 в редакції Закону № 524-IX від 04.03.2020}

Не належить до інформації з обмеженим доступом інформація про отримання у будь-якій формі фізичною особою бюджетних коштів, державного чи комунального майна, структуру, принципи формування та розмір оплати праці, винагороди, додаткового блага керівника, заступника керівника юридичної особи публічного права, керівника, заступника керівника, члена наглядової ради державного чи комунального підприємства або державної чи комунальної організації, що має на меті одержання прибутку, особи, яка постійно або тимчасово обіймає посаду члена виконавчого органу чи входить до складу наглядової ради господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток, паїв) прямо чи опосередковано належать державі та/або територіальній громаді, крім випадків, передбачених [статтею 6](#) Закону України "Про доступ до публічної інформації".

{Абзац другий частини третьої статті 5 в редакції Закону № 1723-IX від 08.09.2021}

Не належить до інформації з обмеженим доступом інформація про фізичних осіб, які мають податковий борг, яка публікується на офіційному веб-порталі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, відповідно до вимог [пункту 35.4](#) статті 35 Податкового кодексу України.

{Частина третю статті 5 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 1914-IX від 30.11.2021}

Законом може бути заборонено віднесення інших відомостей, що є персональними даними, до інформації з обмеженим доступом.

{Стаття 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012; в редакції Закону № 1170-VII від 27.03.2014}

Стаття 6. Загальні вимоги до обробки персональних даних

1. Мета обробки персональних даних має бути сформульована в законах, інших нормативно-правових актах, положеннях, установчих чи інших документах, які регулюють діяльність володільця персональних даних, та відповідати законодавству про захист персональних даних.

Обробка персональних даних здійснюється відкрито і прозоро із застосуванням засобів та у спосіб, що відповідають визначеним цілям такої обробки.

{Частина першу статті 6 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

У разі зміни визначеної мети обробки персональних даних на нову мету, яка є несумісною з попередньою, для подальшої обробки даних володільця персональних даних повинен отримати згоду суб'єкта персональних даних на обробку його даних відповідно до зміненої мети, якщо інше не передбачено законом.

{Абзац третій частини першої статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012; в редакції Закону № 383-VII від 03.07.2013}

2. Персональні дані мають бути точними, достовірними та оновлюватися в міру потреби, визначеної метою їх обробки.

{Частина друга статті 6 в редакції Закону № 5491-VI від 20.11.2012}

3. Склад та зміст персональних даних мають бути відповідними, адекватними та ненадмірними стосовно визначеної мети їх обробки.

{Абзац перший частини третьої статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

{Абзац другий частини третьої статті 6 виключено на підставі Закону № 5491-VI від 20.11.2012}

4. Первинними джерелами відомостей про фізичну особу є: видані на її ім'я документи; підписані нею документи; відомості, які особа надає про себе.

5. Обробка персональних даних здійснюється для конкретних і законних цілей, визначених за згодою суб'єкта персональних даних, або у випадках, передбачених законами України, у порядку, встановленому законодавством.

{Частина п'ята статті 6 в редакції Закону № 1907-IX від 18.11.2021; із змінами, внесеними згідно із Законами № 1971-IX від 16.12.2021, № 2075-IX від 17.02.2022}

6. Не допускається обробка даних про фізичну особу, які є конфіденційною інформацією, без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

{Частина шоста статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1170-VII від 27.03.2014}

7. Якщо обробка персональних даних є необхідною для захисту життєво важливих інтересів суб'єкта персональних даних, обробляти персональні дані без його згоди можна до часу, коли отримання згоди стане можливим.

8. Персональні дані обробляються у формі, що допускає ідентифікацію фізичної особи, якої вони стосуються, не довше, ніж це необхідно для законних цілей, у яких вони збиралися або надалі оброблялися.

Подальша обробка персональних даних в історичних, статистичних чи наукових цілях може здійснюватися за умови забезпечення їх належного захисту.

{Частина восьма статті 6 в редакції Закону № 383-VII від 03.07.2013}

{Частину дев'яту статті 6 виключено на підставі Закону № 383-VII від 03.07.2013}

10. Типовий порядок обробки персональних даних затверджується Уповноваженим.

{Частина десята статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законами № 4452-VI від 23.02.2012, № 5491-VI від 20.11.2012; в редакції Законів № 383-VII від 03.07.2013, № 1262-VII від 13.05.2014}

Стаття 7. Особливі вимоги до обробки персональних даних

1. Забороняється обробка персональних даних про расове або етнічне походження, політичні, релігійні або світоглядні переконання, членство в політичних партіях та професійних спілках, засудження до кримінального покарання, а також даних, що стосуються здоров'я, статевого життя, біометричних або генетичних даних.

{Частина перша статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012; в редакції Закону № 383-VII від 03.07.2013}

2. Положення частини першої цієї статті не застосовується, якщо обробка персональних даних:

1) здійснюється за умови надання суб'єктом персональних даних однозначної згоди на обробку таких даних;

2) необхідна для здійснення прав та виконання обов'язків володільця у сфері трудових правовідносин відповідно до закону із забезпеченням відповідного захисту;

{Пункт 2 частини другої статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

3) необхідна для захисту життєво важливих інтересів суб'єкта персональних даних або іншої особи у разі недієздатності або обмеження цивільної дієздатності суб'єкта персональних даних;

{Пункт 3 частини другої статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

4) здійснюється із забезпеченням відповідного захисту релігійною організацією, громадською організацією світоглядної спрямованості, політичною партією або професійною спілкою, що створені відповідно до закону, за умови, що обробка стосується виключно персональних даних членів цих об'єднань або осіб, які підтримують постійні контакти з ними у зв'язку з характером їх діяльності, та персональні дані не передаються третій особі без згоди суб'єктів персональних даних;

{Пункт 4 частини другої статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

5) необхідна для обґрунтування, задоволення або захисту правової вимоги;

6) необхідна в цілях охорони здоров'я для:

встановлення медичного діагнозу, для забезпечення піклування чи лікування або надання медичних послуг, моніторингу відповідності встановленим умовам надання таких послуг (у тому числі умовам договорів про медичне обслуговування населення та договорів про реімбурсацію за програмою медичних гарантій), функціонування електронної системи охорони здоров'я за умови, що такі дані обробляються медичним працівником, фахівцем з реабілітації або іншою особою закладу охорони здоров'я, реабілітаційного закладу чи фізичною особою - підприємцем, яка одержала ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, та її працівниками, на яких покладено обов'язки щодо забезпечення захисту персональних даних та поширюється дія законодавства про лікарську таємницю, працівниками центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення, працівниками закладу, що здійснює державний санітарно-епідеміологічний нагляд та діяльність у галузі громадського здоров'я, який одержав ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, на яких покладено обов'язки щодо забезпечення захисту персональних даних;

{Абзац другий пункту 6 частини другої статті 7 в редакції Закону № 2347-IX від 01.07.2022}

контролю якості надання медичних послуг за умови, що такі дані обробляються працівниками центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері контролю якості надання медичних послуг;

{Абзац третій пункту 6 частини другої статті 7 набирає чинності з 1 січня 2023 року}

обміну інформацією про фінансування медичних послуг та послуг у сфері охорони здоров'я за умови, що такі дані обробляються працівниками Фонду соціального страхування України, Пенсійного фонду України, Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову та бюджетну політику, на яких покладено обов'язки щодо забезпечення захисту персональних даних.

{Пункт 6 частини другої статті 7 в редакції Законів № 5491-VI від 20.11.2012, № 2168-VIII від 19.10.2017, № 1962-IX від 15.12.2021}

б¹) необхідна в цілях забезпечення ведення військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів (в обсягах даних, зазначених у статті 7 Закону України "Про Єдиний державний реєстр призовників, військовозобов'язаних та резервістів");

{Частину другу статті 7 доповнено пунктом б¹ згідно із Законом № 1357-IX від 30.03.2021}

7) стосується вироків суду, виконання завдань оперативно-розшукової чи контррозвідувальної діяльності, боротьби з тероризмом та здійснюється державним органом в межах його повноважень, визначених законом;

{Пункт 7 частини другої статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 245-VII від 16.05.2013; в редакції Закону № 383-VII від 03.07.2013}

8) стосується даних, які були явно оприлюднені суб'єктом персональних даних.

{Пункт 8 частини другої статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 383-VII від 03.07.2013}

Стаття 8. Права суб'єкта персональних даних

1. Особисті немайнові права на персональні дані, які має кожна фізична особа, є невід'ємними і непорушними.

2. Суб'єкт персональних даних має право:

1) знати про джерела збирання, місцезнаходження своїх персональних даних, мету їх обробки, місцезнаходження або місце проживання (перебування) володільця чи розпорядника персональних даних або дати відповідне доручення щодо отримання цієї інформації уповноваженим ним особам, крім випадків, встановлених законом;

{Пункт 1 частини другої статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012; в редакції Закону № 383-VII від 03.07.2013}

2) отримувати інформацію про умови надання доступу до персональних даних, зокрема інформацію про третіх осіб, яким передаються його персональні дані;

{Пункт 2 частини другої статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

3) на доступ до своїх персональних даних;

{Пункт 3 частини другої статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

4) отримувати не пізніше як за тридцять календарних днів з дня надходження запиту, крім випадків, передбачених законом, відповідь про те, чи обробляються його персональні дані, а також отримувати зміст таких персональних даних;

{Пункт 4 частини другої статті 8 в редакції Закону № 383-VII від 03.07.2013}

5) пред'являти вмотивовану вимогу володільцю персональних даних із запереченням проти обробки своїх персональних даних;

{Пункт 5 частини другої статті 8 в редакції Закону № 5491-VI від 20.11.2012}

6) пред'являти вмотивовану вимогу щодо зміни або знищення своїх персональних даних будь-яким володільцем та розпорядником персональних даних, якщо ці дані обробляються незаконно чи є недостовірними;

{Пункт 6 частини другої статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

7) на захист своїх персональних даних від незаконної обробки та випадкової втрати, знищення, пошкодження у зв'язку з умисним приховуванням, ненаданням чи несвоєчасним їх наданням, а також на захист від надання відомостей, що є недостовірними чи ганьблять честь, гідність та ділову репутацію фізичної особи;

8) звертатися із скаргами на обробку своїх персональних даних до Уповноваженого або до суду;

{Пункт 8 частини другої статті 8 в редакції Закону № 5491-VI від 20.11.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 383-VII від 03.07.2013}

9) застосовувати засоби правового захисту в разі порушення законодавства про захист персональних даних;

10) вносити застереження стосовно обмеження права на обробку своїх персональних даних під час надання згоди;

{Частину другу статті 8 доповнено пунктом 10 згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

11) відкликати згоду на обробку персональних даних;

{Частина другу статті 8 доповнено пунктом 11 згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

12) знати механізм автоматичної обробки персональних даних;

{Частина другу статті 8 доповнено пунктом 12 згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

13) на захист від автоматизованого рішення, яке має для нього правові наслідки.

{Частина другу статті 8 доповнено пунктом 13 згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

{Частина третю статті 8 виключено на підставі Закону № 383-VII від 03.07.2013}

Стаття 9. Повідомлення про обробку персональних даних

1. Володілець персональних даних повідомляє Уповноваженого про обробку персональних даних, яка становить особливий ризик для прав і свобод суб'єктів персональних даних, упродовж тридцяти робочих днів з дня початку такої обробки.

Види обробки персональних даних, яка становить особливий ризик для прав і свобод суб'єктів персональних даних, та категорії суб'єктів, на яких поширюється вимога щодо повідомлення, визначаються Уповноваженим.

2. Повідомлення про обробку персональних даних подається за формою та в порядку, визначеними Уповноваженим.

3. Володілець персональних даних зобов'язаний повідомляти Уповноваженого про кожну зміну відомостей, що підлягають повідомленню, упродовж десяти робочих днів з дня настання такої зміни.

4. Інформація, що повідомляється відповідно до цієї статті, підлягає оприлюдненню на офіційному веб-сайті Уповноваженого в порядку, визначеному Уповноваженим.

{Стаття 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012; в редакції Закону № 383-VII від 03.07.2013}

Стаття 10. Використання персональних даних

1. Використання персональних даних передбачає будь-які дії володільця щодо обробки цих даних, дії щодо їх захисту, а також дії щодо надання часткового або повного права обробки персональних даних іншим суб'єктам відносин, пов'язаних із персональними даними, що здійснюються за згодою суб'єкта персональних даних чи відповідно до закону.

{Частина перша статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

2. Використання персональних даних володільцем здійснюється у разі створення ним умов для захисту цих даних. Володільцю забороняється розголошувати відомості стосовно суб'єктів персональних даних, доступ до персональних даних яких надається іншим суб'єктам відносин, пов'язаних з такими даними.

{Частина друга статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

3. Використання персональних даних працівниками суб'єктів відносин, пов'язаних з персональними даними, повинно здійснюватися лише відповідно до їхніх професійних чи службових або трудових обов'язків. Ці працівники зобов'язані не допускати розголошення у будь-який спосіб персональних даних, які їм було довірено або які стали відомі у зв'язку з

виконанням професійних чи службових або трудових обов'язків, крім випадків, передбачених законом. Таке зобов'язання чинне після припинення ними діяльності, пов'язаної з персональними даними, крім випадків, установлених законом.

{Частина третя статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1170-VII від 27.03.2014}

4. Відомості про особисте життя фізичної особи не можуть використовуватися як чинник, що підтверджує чи спростовує її ділові якості.

5. Якщо особа, яка є резидентом Дія Сіті відповідно до [Закону України](#) "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні", виступає суб'єктом відносин, пов'язаних з персональними даними, використання таких персональних даних гіг-спеціалістами резидента Дія Сіті має здійснюватися лише відповідно до їхніх обов'язків за гіг-контрактами. Ці гіг-спеціалісти зобов'язані не допускати розголошення у будь-який спосіб персональних даних, які їм було довірено або які стали їм відомі у зв'язку з виконанням обов'язків за гіг-контрактом, крім випадків, передбачених законом. Таке зобов'язання є чинним після припинення ними діяльності, пов'язаної з персональними даними, крім випадків, установлених законом.

{Статтю 10 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 1667-IX від 15.07.2021}

Стаття 11. Підстави для обробки персональних даних

1. Підставами для обробки персональних даних є:

- 1) згода суб'єкта персональних даних на обробку його персональних даних;
- 2) дозвіл на обробку персональних даних, наданий володільцю персональних даних відповідно до закону виключно для здійснення його повноважень;
- 3) укладення та виконання правочину, стороною якого є суб'єкт персональних даних або який укладено на користь суб'єкта персональних даних чи для здійснення заходів, що передують укладенню правочину на вимогу суб'єкта персональних даних;
- 4) захист життєво важливих інтересів суб'єкта персональних даних;
- 5) необхідність виконання обов'язку володільця персональних даних, який передбачений законом;

{Частину першу статті 11 доповнено новим пунктом згідно із Законом № 383-VII від 03.07.2013}

6) необхідність захисту законних інтересів володільця персональних даних або третьої особи, якій передаються персональні дані, крім випадків, коли потреби захисту основоположних прав і свобод суб'єкта персональних даних у зв'язку з обробкою його даних переважають такі інтереси.

{Пункт 6 частини першої статті 11 в редакції Закону № 383-VII від 03.07.2013}

{Стаття 11 в редакції Закону № 5491-VI від 20.11.2012}

Стаття 12. Збирання персональних даних

1. Збирання персональних даних є складовою процесу їх обробки, що передбачає дії з підбору чи впорядкування відомостей про фізичну особу.

{Частина перша статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

2. Суб'єкт персональних даних повідомляється про володільця персональних даних, склад та зміст зібраних персональних даних, свої права, визначені цим Законом, мету збору персональних даних та осіб, яким передаються його персональні дані:

в момент збору персональних даних, якщо персональні дані збираються у суб'єкта персональних даних;

в інших випадках протягом тридцяти робочих днів з дня збору персональних даних.

{Частина друга статті 12 в редакції Законів № 5491-VI від 20.11.2012, № 383-VII від 03.07.2013}

{Частину третю статті 12 виключено на підставі Закону № 5491-VI від 20.11.2012}

{Частину четверту статті 12 виключено на підставі Закону № 5491-VI від 20.11.2012}

Стаття 13. Накопичення та зберігання персональних даних

1. Накопичення персональних даних передбачає дії щодо поєднання та систематизації відомостей про фізичну особу чи групу фізичних осіб або внесення цих даних до бази персональних даних.

2. Зберігання персональних даних передбачає дії щодо забезпечення їх цілісності та відповідного режиму доступу до них.

Стаття 14. Поширення персональних даних

1. Поширення персональних даних передбачає дії щодо передачі відомостей про фізичну особу за згодою суб'єкта персональних даних.

{Частина перша статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

2. Поширення персональних даних без згоди суб'єкта персональних даних або уповноваженої ним особи дозволяється у випадках, визначених законом, і лише (якщо це необхідно) в інтересах національної безпеки, економічного добробуту, прав людини та для проведення Всеукраїнського перепису населення.

{Частина друга статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012; в редакції Закону № 2438-IX від 19.07.2022 - щодо набрання чинності див. пункт 2}

3. Виконання вимог встановленого режиму захисту персональних даних забезпечує сторона, що поширює ці дані.

4. Сторона, якій передаються персональні дані, повинна попередньо вжити заходів щодо забезпечення вимог цього Закону.

Стаття 15. Видалення або знищення персональних даних

{Назва статті 15 в редакції Закону № 5491-VI від 20.11.2012}

1. Персональні дані видаляються або знищуються в порядку, встановленому відповідно до вимог закону.

{Частина перша статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

2. Персональні дані підлягають видаленню або знищенню у разі:

{Абзац перший частини другої статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом № 383-VII від 03.07.2013}

1) закінчення строку зберігання даних, визначеного згодою суб'єкта персональних даних на обробку цих даних або законом;

2) припинення правовідносин між суб'єктом персональних даних та володільцем чи розпорядником, якщо інше не передбачено законом;

3) видання відповідного припису Уповноваженого або визначених ним посадових осіб секретаріату Уповноваженого;

{Підпункт 3 частини другої статті 15 в редакції Закону № 383-VII від 03.07.2013}

4) набрання законної сили рішенням суду щодо видалення або знищення персональних даних.

{Частину другу статті 15 доповнено підпунктом 4 згідно із Законом № 383-VII від 03.07.2013}

3. Персональні дані, зібрані з порушенням вимог цього Закону, підлягають видаленню або знищенню у встановленому законодавством порядку.

{Частина третя статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом № 383-VII від 03.07.2013}

4. Персональні дані, зібрані під час виконання завдань оперативно-розшукової чи контррозвідувальної діяльності, боротьби з тероризмом, видаляються або знищуються відповідно до вимог закону.

{Частина четверта статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом № 383-VII від 03.07.2013}

{Текст статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

Стаття 16. Порядок доступу до персональних даних

1. Порядок доступу до персональних даних третіх осіб визначається умовами згоди суб'єкта персональних даних на обробку цих даних, наданої володільцю персональних даних, або відповідно до вимог закону. Порядок доступу третіх осіб до персональних даних, які перебувають у володінні розпорядника публічної інформації, визначається [Законом України "Про доступ до публічної інформації"](#), крім даних, що отримує від інших органів центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову та бюджетну політику, під час здійснення верифікації та моніторингу державних виплат.

{Частина перша статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1170-VII від 27.03.2014, № 1774-VIII від 06.12.2016; в редакції Закону № 324-IX від 03.12.2019}

2. Доступ до персональних даних третій особі не надається, якщо зазначена особа відмовляється взяти на себе зобов'язання щодо забезпечення виконання вимог цього Закону або неспроможна їх забезпечити.

3. Суб'єкт відносин, пов'язаних з персональними даними, подає запит щодо доступу (далі - запит) до персональних даних володільцю персональних даних.

4. У запиті зазначаються:

1) прізвище, ім'я та по батькові, місце проживання (місце перебування) і реквізити документа, що посвідчує фізичну особу, яка подає запит (для фізичної особи - заявника);

2) найменування, місцезнаходження юридичної особи, яка подає запит, посада, прізвище, ім'я та по батькові особи, яка засвідчує запит; підтвердження того, що зміст запиту відповідає повноваженням юридичної особи (для юридичної особи - заявника);

3) прізвище, ім'я та по батькові, а також інші відомості, що дають змогу ідентифікувати фізичну особу, стосовно якої робиться запит;

4) відомості про базу персональних даних, стосовно якої подається запит, чи відомості про володільця чи розпорядника персональних даних;

{Пункт 4 частини четвертої статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

5) перелік персональних даних, що запитуються;

6) мета та/або правові підстави для запиту.

{Пункт 6 частини четвертої статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

5. Строк вивчення запиту на предмет його задоволення не може перевищувати десяти робочих днів з дня його надходження.

Протягом цього строку володільць персональних даних доводить до відома особи, яка подає запит, що запит буде задоволено або відповідні персональні дані не підлягають наданню, із зазначенням підстави, визначеної у відповідному нормативно-правовому акті.

Запит задовольняється протягом тридцяти календарних днів з дня його надходження, якщо інше не передбачено законом.

6. Суб'єкт персональних даних має право на одержання будь-яких відомостей про себе у будь-якого суб'єкта відносин, пов'язаних з персональними даними, за умови надання інформації, визначеної у **пункті 1 частини четвертої** цієї статті, крім випадків, установлених законом.

{Частина шоста статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

Стаття 17. Відстрочення або відмова у доступі до персональних даних

1. Відстрочення доступу суб'єкта персональних даних до своїх персональних даних не допускається.

2. Відстрочення доступу до персональних даних третіх осіб допускається у разі, якщо необхідні дані не можуть бути надані протягом тридцяти календарних днів з дня надходження запиту. При цьому загальний термін вирішення питань, порушених у запиті, не може перевищувати сорока п'яти календарних днів.

Повідомлення про відстрочення доводиться до відома третьої особи, яка подала запит, у письмовій формі з роз'ясненням порядку оскарження такого рішення.

У повідомленні про відстрочення зазначаються:

1) прізвище, ім'я та по батькові посадової особи;

2) дата відправлення повідомлення;

3) причина відстрочення;

4) строк, протягом якого буде задоволено запит.

3. Відмова у доступі до персональних даних допускається, якщо доступ до них заборонено згідно із законом.

У повідомленні про відмову зазначаються:

- 1) прізвище, ім'я, по батькові посадової особи, яка відмовляє у доступі;
- 2) дата відправлення повідомлення;
- 3) причина відмови.

Стаття 18. Оскарження рішення про відстрочення або відмову в доступі до персональних даних

1. Рішення про відстрочення або відмову у доступі до персональних даних може бути оскаржено до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини або суду.

{Частина перша статті 18 в редакції Закону № 5491-VI від 20.11.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 383-VII від 03.07.2013}

2. Якщо запит зроблено суб'єктом персональних даних щодо даних про себе, обов'язок доведення в суді законності відмови у доступі покладається на володільця персональних даних, до якого подано запит.

{Частина друга статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

Стаття 19. Оплата доступу до персональних даних

1. Доступ суб'єкта персональних даних до даних про себе здійснюється безоплатно.

2. Доступ інших суб'єктів відносин, пов'язаних з персональними даними, до персональних даних певної фізичної особи чи групи фізичних осіб може бути платним у разі додержання умов, визначених цим Законом. Оплаті підлягає робота, пов'язана з обробкою персональних даних, а також робота з консультування та організації доступу до відповідних даних.

3. Розмір плати за послуги з надання доступу до персональних даних органами державної влади визначається Кабінетом Міністрів України.

4. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування мають право на безперешкодний і безоплатний доступ до персональних даних відповідно до їх повноважень.

Стаття 20. Зміни і доповнення до персональних даних

1. Володільці чи розпорядники персональних даних зобов'язані вносити зміни до персональних даних на підставі вмотивованої письмової вимоги суб'єкта персональних даних.

{Частина перша статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 383-VII від 03.07.2013}

2. Володільці чи розпорядники персональних даних зобов'язані вносити зміни до персональних даних також за зверненням інших суб'єктів відносин, пов'язаних із персональними даними, якщо на це є згода суб'єкта персональних даних чи відповідна зміна здійснюється згідно з приписом Уповноваженого або визначених ним посадових осіб секретаріату Уповноваженого чи за рішенням суду, що набрало законної сили.

{Частина друга статті 20 в редакції Закону № 383-VII від 03.07.2013}

3. Зміна персональних даних, які не відповідають дійсності, проводиться невідкладно з моменту встановлення невідповідності.

Стаття 21. Повідомлення про дії з персональними даними

1. Про передачу персональних даних третій особі володілець персональних даних протягом десяти робочих днів повідомляє суб'єкта персональних даних, якщо цього вимагають умови його згоди або інше не передбачено законом.

2. Повідомлення, зазначені у частині першій цієї статті, не здійснюються у разі:

1) передачі персональних даних за запитами при виконанні завдань оперативно-розшукової чи контррозвідувальної діяльності, боротьби з тероризмом;

2) виконання органами державної влади та органами місцевого самоврядування своїх повноважень, передбачених законом;

3) здійснення обробки персональних даних в історичних, статистичних чи наукових цілях;

4) повідомлення суб'єкта персональних даних відповідно до вимог **частини другої статті 12** цього Закону.

{Частина другу статті 21 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

3. Про зміну, видалення чи знищення персональних даних або обмеження доступу до них володілець персональних даних протягом десяти робочих днів повідомляє суб'єкта персональних даних, а також суб'єктів відносин, пов'язаних із персональними даними, яким ці дані було передано.

{Частина третя статті 21 із змінами, внесеними згідно із Законом № 383-VII від 03.07.2013}

Стаття 22. Контроль за додержанням законодавства про захист персональних даних

1. Контроль за додержанням законодавства про захист персональних даних у межах повноважень, передбачених законом, здійснюють такі органи:

1) Уповноважений;

2) суди.

{Стаття 22 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012; текст статті 22 в редакції Закону № 383-VII від 03.07.2013}

Стаття 23. Повноваження Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини у сфері захисту персональних даних

1. Уповноважений має такі повноваження у сфері захисту персональних даних:

1) отримувати пропозиції, скарги та інші звернення фізичних і юридичних осіб з питань захисту персональних даних та приймати рішення за результатами їх розгляду;

2) проводити на підставі звернень або за власною ініціативою виїзні та безвиїзні, планові, позапланові перевірки володільців або розпорядників персональних даних в порядку, визначеному Уповноваженим, із забезпеченням відповідно до закону доступу до приміщень, де здійснюється обробка персональних даних;

3) отримувати на свою вимогу та мати доступ до будь-якої інформації (документів) володільців або розпорядників персональних даних, які необхідні для здійснення контролю за забезпеченням захисту персональних даних, у тому числі доступ до персональних даних, відповідних баз даних чи картотек, інформації з обмеженим доступом;

4) затверджувати нормативно-правові акти у сфері захисту персональних даних у випадках, передбачених цим Законом;

5) за підсумками перевірки, розгляду звернення видавати обов'язкові для виконання вимоги (приписи) про запобігання або усунення порушень законодавства про захист персональних даних, у тому числі щодо зміни, видалення або знищення персональних даних, забезпечення доступу до них, надання чи заборони їх надання третій особі, зупинення або припинення обробки персональних даних;

6) надавати рекомендації щодо практичного застосування законодавства про захист персональних даних, роз'яснювати права і обов'язки відповідних осіб за зверненням суб'єктів персональних даних, володільців або розпорядників персональних даних, структурних підрозділів або відповідальних осіб з організації роботи із захисту персональних даних, інших осіб;

7) взаємодіяти із структурними підрозділами або відповідальними особами, які відповідно до цього Закону організовують роботу, пов'язану із захистом персональних даних при їх обробці; оприлюднювати інформацію про такі структурні підрозділи та відповідальних осіб;

8) звертатися з пропозиціями до Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб щодо прийняття або внесення змін до нормативно-правових актів з питань захисту персональних даних;

9) надавати за зверненням професійних, самоврядних та інших громадських об'єднань чи юридичних осіб висновки щодо проектів кодексів поведінки у сфері захисту персональних даних та змін до них;

10) складати протоколи про притягнення до адміністративної відповідальності та направляти їх до суду у випадках, передбачених законом;

11) інформувати про законодавство з питань захисту персональних даних, проблеми його практичного застосування, права і обов'язки суб'єктів відносин, пов'язаних із персональними даними;

12) здійснювати моніторинг нових практик, тенденцій та технологій захисту персональних даних;

13) організовувати та забезпечувати взаємодію з іноземними суб'єктами відносин, пов'язаних із персональними даними, у тому числі у зв'язку з виконанням [Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних](#) та [Додаткового протоколу](#) до неї, інших міжнародних договорів України у сфері захисту персональних даних;

14) брати участь у роботі міжнародних організацій з питань захисту персональних даних.

2. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини включає до своєї щорічної доповіді про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні звіт про стан додержання законодавства у сфері захисту персональних даних.

{Стаття 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012; в редакції Закону № 383-VII від 03.07.2013}

Стаття 24. Забезпечення захисту персональних даних

1. Володільці, розпорядники персональних даних та треті особи зобов'язані забезпечити захист цих даних від випадкових втрати або знищення, від незаконної обробки, у тому числі незаконного знищення чи доступу до персональних даних.

2. В органах державної влади, органах місцевого самоврядування, а також у володільцях чи розпорядниках персональних даних, що здійснюють обробку персональних даних, яка підлягає повідомленню відповідно до цього Закону, створюється (визначається) структурний підрозділ або відповідальна особа, що організовує роботу, пов'язану із захистом персональних даних при їх обробці.

Інформація про зазначений структурний підрозділ або відповідальну особу повідомляється Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини, який забезпечує її оприлюднення.

3. Структурний підрозділ або відповідальна особа, що організовує роботу, пов'язану із захистом персональних даних при їх обробці:

1) інформує та консультує володільця або розпорядника персональних даних з питань додержання законодавства про захист персональних даних;

2) взаємодіє з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини та визначеними ним посадовими особами його секретаріату з питань запобігання та усунення порушень законодавства про захист персональних даних.

4. Фізичні особи - підприємці, у тому числі лікарі, які мають відповідну ліцензію, адвокати, нотаріуси особисто забезпечують захист персональних даних, якими вони володіють, згідно з вимогами закону.

{Стаття 24 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012; в редакції Закону № 383-VII від 03.07.2013}

Стаття 25. Обмеження дії цього Закону

1. Обмеження дії статей 6, 7 і 8 цього Закону може здійснюватися у випадках, передбачених законом, наскільки це необхідно у демократичному суспільстві в інтересах національної безпеки, економічного добробуту або захисту прав і свобод суб'єктів персональних даних чи інших осіб.

2. Дозволяється обробка персональних даних без застосування положень цього Закону, якщо така обробка здійснюється:

1) фізичною особою виключно для особистих чи побутових потреб;

2) виключно для журналістських та творчих цілей, за умови забезпечення балансу між правом на повагу до особистого життя та правом на свободу вираження поглядів.

3. Дія цього Закону не поширюється на відносини щодо отримання архівної інформації репресивних органів.

{Статтю 25 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 316-VIII від 09.04.2015}

{Стаття 25 в редакції Закону № 383-VII від 03.07.2013}

Стаття 26. Фінансування робіт із захисту персональних даних

Фінансування робіт та заходів щодо забезпечення захисту персональних даних здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України та місцевих бюджетів, коштів суб'єктів відносин, пов'язаних із персональними даними.

Стаття 27. Застосування положень цього Закону

1. Положення щодо захисту персональних даних, викладені в цьому Законі, можуть доповнюватися чи уточнюватися іншими законами, за умови, що вони встановлюють вимоги щодо захисту персональних даних, що не суперечать вимогам цього Закону.

2. Професійні, самоврядні та інші громадські об'єднання чи юридичні особи можуть розробляти кодекси поведінки з метою забезпечення ефективного захисту прав суб'єктів персональних даних, додержання законодавства про захист персональних даних з урахуванням специфіки обробки персональних даних у різних сферах. При розробленні такого кодексу поведінки або внесенні змін до нього відповідне об'єднання чи юридична особа може звернутися за висновком до Уповноваженого.

{Частина друга статті 27 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012; в редакції Закону № 383-VII від 03.07.2013}

Стаття 28. Відповідальність за порушення законодавства про захист персональних даних

Порушення законодавства про захист персональних даних тягне за собою відповідальність, встановлену законом.

Стаття 29. Міжнародне співробітництво та передача персональних даних

{Назва статті 29 в редакції Закону № 5491-VI від 20.11.2012}

1. Співробітництво з іноземними суб'єктами відносин, пов'язаних із персональними даними, регулюється Конституцією України, цим Законом, іншими нормативно-правовими актами та міжнародними договорами України.

2. Якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені законодавством України, то застосовуються правила міжнародного договору України.

3. Передача персональних даних іноземним суб'єктам відносин, пов'язаних із персональними даними, здійснюється лише за умови забезпечення відповідною державою належного захисту персональних даних у випадках, встановлених законом або міжнародним договором України.

Держави - учасниці Європейського економічного простору, а також держави, які підписали Конвенцію Ради Європи про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних, визнаються такими, що забезпечують належний рівень захисту персональних даних.

Кабінет Міністрів України визначає перелік держав, які забезпечують належний захист персональних даних.

Персональні дані не можуть поширюватися з іншою метою, ніж та, з якою вони були зібрані.

{Частина третя статті 29 в редакції Закону № 5491-VI від 20.11.2012}

4. Персональні дані можуть передаватися іноземним суб'єктам відносин, пов'язаних з персональними даними, також у разі:

- 1) надання суб'єктом персональних даних однозначної згоди на таку передачу;
- 2) необхідності укладення чи виконання правочину між володільцем персональних даних та третьою особою - суб'єктом персональних даних на користь суб'єкта персональних даних;
- 3) необхідності захисту життєво важливих інтересів суб'єктів персональних даних;
- 4) необхідності захисту суспільного інтересу, встановлення, виконання та забезпечення правової вимоги;

5) надання володільцем персональних даних відповідних гарантій щодо невтручання в особисте і сімейне життя суб'єкта персональних даних.

{Статтю 29 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 5491-VI від 20.11.2012}

Стаття 30. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з 1 січня 2011 року.

2. Установити, що в період дії воєнного стану в Україні та протягом шести місяців після його припинення чи скасування, як виняток з положень абзаців першого - третього частини третьої статті 29 цього Закону, передача персональних даних іноземним суб'єктам відносин, пов'язаних із персональними даними, що необхідні для надання медичної допомоги та/або реабілітаційної допомоги із застосуванням телемедицини, може здійснюватися із забезпеченням захисту персональних даних відповідно до законодавства тієї країни, в якій медичному працівнику, фахівцю з реабілітації чи закладу охорони здоров'я, що надає медичну та/або реабілітаційну допомогу, надано право на провадження медичної практики (крім громадян Російської Федерації та Республіки Білорусь).

{Статтю 30 доповнено новим пунктом згідно із Законом № 2494-IX від 29.07.2022}

3. Кабінету Міністрів України протягом шести місяців з дня набрання чинності цим Законом:

забезпечити прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Законом;

забезпечити приведення своїх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

Президент України

В.ЯНУКОВИЧ

**м. Київ
1 червня 2010 року
№ 2297-VI**

Про захист персональних даних
Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI
Редакція від **27.10.2022**, підстава — [2438-IX](#)
Постійна адреса:
<https://zakon.rada.gov.ua/go/2297-17>

Законодавство України
станом на 15.11.2023
чинний

2297-17

Публікації документа

- Урядовий кур'єр від 07.07.2010 — № 122
- Офіційний вісник України від 09.07.2010 — 2010 р., № 49, стор. 199, стаття 1604, код акта 51762/2010
- Відомості Верховної Ради України від 27.08.2010 — 2010 р., № 34, стор. 1188, стаття 481
- Голос України від 16.09.2010 — № 172